

פרשת וישלח
Unintended Consequences

תשע"ה



על פי חוקי המדינה...

הממשלה תהיה אחראית...
על כל מעשיה...

פרק 1

שם המדינה...

המדינה היא ריבונית...
ועצמאית...
ועל כן...

פרק 2

שם המדינה...

המדינה היא ריבונית...
ועצמאית...
ועל כן...

המדינה...

המדינה...



המדינה היא ריבונית...
ועצמאית...
ועל כן...

פרק 3

המדינה היא ריבונית...
ועצמאית...
ועל כן...

פרק 4

המדינה היא ריבונית...
ועצמאית...
ועל כן...

המדינה

המדינה...

המדינה...

המדינה...

המדינה...

מסורת המדרש
והיכן נפרע לו ב"ר סז,
ה' א"ר חנין לעיל ז' כה
וש"נ.

העם והנה השק על בשרו מרדכי וילבש שק ואפר
ויזעק זעקה גדולה ומרה והיכן נפרע לו בשושן שנאמר
ויזעק זעקה גדולה ומרה אמר רבי חנין מאן דאמר
קודשא בריך הוא ותרגו הוא יתותרון בני מעוהי אלא
מאריץ רוחיה וגבי דיליה תדע שתי זעקה אחת הזעיק
יעקב לעשו דכתיב (בראשית כז, לד) ויצעק צעקה גדולה
ומרה.

ב. (ד, ג) ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך
ודתו מגיע אבל גדול ליהודים וכי יש אבל גדול ויש

הוא על ישראל, כמו שנאמר בו: "וירא העם והנה השק על בשרו" — בעת צרה, מרדכי, לכן
גם בו נאמר כאן: "וילבש שק ואפר" — בעת הצרה הזאת של ישראל, וכמוכיר זכותו של יעקב
עושים כן (עי' איכ"ר ב, יז), ונענים.

"ויוזעק זעקה גדולה ומרה", וכנדרש למעלה (בתחילת הסימן), שכל דבר של צער שהיה אז
היה בחשבון וגמול, ודרוש עתה כפסוק זה שהוא "ויוזעק זעקה גדולה ומרה", שלא מצאנו בכתבי
הקודש כולם פעם נוספת "צעקה גדולה ומרה" אלא בעשו, שנאמר בו כשראה שיעקב אחיו לקח את
כרכתו מיצחק אביו (בראשית כז, לד): "ויוזעק צעקה גדולה ומרה", והיכן נפרע לו? בשושן,
שנאמר: "ויוזעק זעקה גדולה ומרה" וכאשר — אמר רבי חנין: מאן דאמר קודשא בריך
הוא ותרגו הוא, יתותרון בני מעוהי — מי שהוא אומר שהקב"ה ותרגו הוא, שמוותר לחטאים על
חטאיהם, כלי תשובה וכלי כפרה וכלי מעשים טובים, או על דברים שבין אדם לחבירו כלי שהנפגע
ימחול בלב שלם לפוגע, יפקרו בני מעיו למשחיתים, שכך הוא מורה לעצמו ולאחרים לחטוא, בדעה
שה' יוותר ויסלח כלי משפט (עי' ב"ק נ), אלא — שמדת רחמיו וארך אפיו, שהוא — מאריץ
רוחיה וגבי דיליה — מאריץ אפו וגובה את שלו, "ואימתי פורע ממנו? לכשימלא ההיץ" (שם).
כשתמלא סאת חטאיו של זה, תדע — שכן הוא, שהרי — אתה מוצא כי — זעקה אחת —
בלבו — הזעיק יעקב לעשו, שציערו והביאו לידי צעקה, במה שהקדימו ליטול את הכרכה מפי
יצחק, כמו — דכתיב — שם באותו מאורע: "ויוזעק צעקה גדולה ומרה עד מאד", והקב"ה לא
וויתר ליעקב על הקנטה זו, אף שבאמת צדקה דרכו של יעקב, ועשו הוא הרמאי שרצה ליטלה כערמה
ורמאות בהתחזותו לצדיק לפני אביו, "והיכן נפרע לו, בשושן הבירה, שם נתן הקב"ה גדולה להמן שהיה
מזרע "אגג מלך עמלק" מזרע עשו, עד שהוציא גזירת השמד על ישראל, זרעו של יעקב, ומרדכי עמד
בעיר "ויוזעק זעקה גדולה ומרה" (ב"ר סז, ד), זעקתם של ישראל מתחת ידי המן כעבור זעקתו של עשו
מתחת ידי יעקב, ועל אחת כמה וכמה שלא יוותר הקב"ה מלשלם לעשו גמולו עבור זעקת ישראל
שתחת ידו ככל דור ודור (עי' ב"ר סה, כא).

ב. "ובכל מדינה ומדינה, מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע אבל גדול ליהודים"

אבל קטן אלא בו
והולך עד לשבע
הולך הוא תשש
מה שהוא הולך
אומרים כבר יצא
בשמת לו בן אומ
לך ואם לא היה
הכל לקוחין למי

"אבל גדול", ולא מצא
כבד", כלומר, שהצער
"אבל" — שהוא סדר
יש אבל "גדול" ויע
מתאר כאן האבל הזה
שבעולם שמתאבלים עו
מת משעת מותו ואילך.
— לשבעת הימים
תקפו — של האבל
ראשון עד יום שלישי,
היום השביעי עד יום ד
חודש (עיי"ש), ומפעם
זמן נוסף האבל תשש,
זה דהמן — שהתא
שיצאה עליהם, כל מ
שהוא הולך ויוצא
"כבר יצא יום אחו
אבל זה "גדול", שהו

דבר אחר —
(=שבעולם). אם —
המנחמין: "יחיה נ
— בן — אחר, ת
הוא מתנחם, וככל ש
האבל, ולכן האכל ת
אמורים להיות —
מנער ועד זקן טף ונשי
כאמור.

שכא מדרש וישלח פרי עו סי ט רכה

שְׁמִי שִׁפְחָתִי וְגוֹי וְדִינָה הֵיכָן הִיא נִתְּנָה בְּתִבָּה וְנִלְעַל
 פְּנֵינָה אָמַר תְּרַשַׁע הַגֵּה עֵינֵי רָמָה הִיא שְׁלֵא יִתְּלָה עֵינָיו
 וְיִרְאֶה אוֹתָהּ וְיִקְחָה אוֹתָהּ מִמֶּנִּי כִּי הוֹנָא פֶּשֶׁם רַי אֲבָא
 הַבְּתָן פְּרִדְלָא אָמַר לִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (איוב ו, יד)
 יִלְקֶס מְרַעְצוֹ חֶסֶד מְנַעַת מְרַעַד חֶסֶד מְנַעַת חֶסֶד מְנַעַת לְאִיב
 אַחֲרָי רְאִלִי אֲתִנְסַכֶּת לִבְבְּרָא לֹא זִנְתָה (נ"א דְּנִסְבַּת לְאִיב
 לְאו גִּבְרָתָהּ בְּתַמִּיחָה) לֹא בְּקִשְׁתָּ לְהַשְׁיֵאָה לְמַהוּל הָרִי הִיא
 נִשְׂאָת לְעַרְל לֹא בְּקִשְׁתָּ לְהַשְׁיֵאָה הָרִי הָרִי נִשְׂאָת דְּרִי
 אֲסוּר הָרָא הוּא דְכִתִּיב (בראשית לז, א) וְיִתְצָא דִינָה בַת
 לְאָהִי.

הרשע הזה עינו רמה
 הולך פניו ריק
 כשם ריא אמר הולך
 מפידי דינה דנסת
 לאיב כיב טו
 ירושלמי ספס פ"ד
 ה"ו לעיל מישיב
 פנידי הולך פנידי
 תניי שם יליש וירא קב
 כאן ללא איב תצא
 תתקו

— הכתוב מפרט את כל נפשות בית יעקב לתאריהם ולמספרם, ואילו את דינה בתו, שילדה לו לאה
 אשתו ובראשית ל, כא, אינו מזכיר כלל במאורע זה כמו שהוא מזכיר אותה כירידת מצרים (שם מו, טו):
 "ואת דינה בתו", וכאן שואל השואל — ודינה, היכן היא? אלא, שלקראת הפגישה עם עשו —
 נתנה — יעקב — בתיבה ונעל בפניה (כמו שעשה בשנתו אברהם לשרה אשתו, כדלעיל מ, טו).
 לכל מראה עיניו, גם למה שמופלא ומופלג למעלה ממנו ונעי חלקו עו, י. ביוסף ורחל), על כן יש
 להסתייג את דינה מעיניו — שלא יתלה עיניו — למעלה — ויראה אותה ויקח אותה
 ממנו".

ואם יפה עשה יעקב — רבי הונא, בשם רבי אבהו הכהן ברדלא, אמר: כך — אמר לו
 הקב"ה — ליעקב, כמו שאמר איוב: "למס מרעוהו חסד, ויראת שדי עזובי" ונעני שם פשוטו, אתה
 — מנעת מרעך חסד, שכזה שמננת את בן מלהנשא לו — מנעת חסדך מן אוהך — מנעת
 חסדך מאחך, וכזה גרמת שיעזוב ופרוץ גדר ראת ה', דאלו אתנשבת לגברא — שאלו היתה
 דינה נישאת לאיש — לא זינתה — שוכי, כאונס לשכם בן חמור ובראשית מז, (נוסח אחרון:
 דנסבת לאיב לא גיורתיה — שכשנשאת אחר כן לאיב, "שאינו — גם הוא — לא גיורתיה"
 ומלך פ, ד, ועייש), לא גיירה אותו דינה והחזירנו למוטב, בתמימה — וכי לא כך היה? וכוכרי
 האומר "דינה, אשתו של איב היתה" (וט, ב, ג, ד, ועייש), ולכן — "אילו היתה — נשאת — לעשו היתה
 מגיירת אותו, כשם שגיירה לאיב" (ליש איוב תתיק), וכזה מנעת את אוהך מלחזור ליראת ה', וענה
 כזה שאחה — לא בקשת להשיאה למהול — לאחך עשו, שהוא מבני אברהם ויעקב, שנימוליס
 בני שמונת ימים הרי — מנעה — היא נשאת לערל — לשכם בן חמור, שהיה על כשנשאו,
 כאמור שם בפרשה, ומפני שאחה — לא בקשת להשיאה דרך היתר — לאחך, הרי היא
 נישאת — כאונס — דרך איסור, לשכם בן חמור, היא הוה דכתיב — זהו שאמר הכתוב:
 "ותצא דינה בת לאה אשר ילידה ליעקב" — הזכיר הכתוב כאן את לאה, לומר שהיתה צדקת כלאה
 והיתה מחזירה את עשו למוטב אילו נשאת לו (עפ"י יליש איוב שם, ועייש), והזכיר את יעקב, לומר
 שמפני שיעקב לא עשה כן, לרר ראה הירד הנה

מדרש וישלח פרי עו סי ט רכה

(יז) וַיִּמֶן פֶּדֶר עֲבָדָיו עֲדָר לְבָדוֹ לָמָּה לֹא הִכְנִיסְנוּ
 לִי בַעֲרֻבָיָא פְּדִי לְתַמְחָהוּ עַל דְּדוּרוּן שְׁלוֹ וְלָמָּה לֹא הִכְנִיסְנוּ
 בְּלָן פְּאָחַת פְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ עֵינָיו שְׁל רִשַׁע אֲתִי לְמַחְסַל וְהוּא
 אָמַר קָבַל אֲתִי לְמַחְסַל וְהוּא אָמַר קָבַל.

(כב) וַתַּעֲבֹר הַמְּנַחֶה עַל פְּנֵיו וְגוֹי אֲפָ הוּא בַּעֲלָא.
 ט. (כג) וַיִּקֶּם בְּלִילָהּ הוּא וַיִּקְחָה אֶת שְׁמִי נִשְׂוִי וְאֵת

ויראת המדרש
 תמור על דורון
 יח לעיל פסיה ג
 לו דורון:
 קם בלילה ופי
 הויכ הוא תני
 ויליש קלא
 זמרי

צומו וברשותו, הוא גורם בכך לשופטי הצדק שבארץ להטמן ולכסות פניהם בכלתי לאמר דבס.
 'מי הראות לפני הנדונים פניהם, שאין הירשע חפץ להראות לפני הצדיק כעת שהוא עושה רשע
 שר שופטי רומי היו יושבים מאחורי הפרגוד, וכן שופטי האינקוויזיציה בספרד ישבו בדין רעולי
 ו ששניהם שפטו משפטי זדון), ולכן גם הצדיק אינו חפץ להראות לפניו, שאם לא כן מי 'עמוד
 ו ! ועל כן הסתיר לו יעקב שלא להראות לפני עשו כעת שהוא דן בדעתו מה לעשות לו, ואינו
 אה אליו אלא עד שיסמא לו עיניו וכדלעיל עה, יט, בשוחד שהוא שולח לו אולי אז יקבלנו ברצון
 ג ורדיו).

"ויתן כיד עבדיו עדר עדר לבדו, ויאמר אל עבדיו: עמדו לפני, ויחז תשימו בין עדי ובין עדי" —
 עורך את המנחה לעשו עדרים עדרים, כל מין בהמה לבדה, ועוד מצוה עליהם לחת רוח בין עדר
 ר — למה לא הכניסו לו — את כל מיני הבהמות — בערבוביא — בתערובת, כל המינים
 יבים בעדר אחד? כדי לתמחה — להתמיה אותו, את עשו — על דורון שלו, למה תמה באים
 יין שהוא מקבל, מכל מיני בהמות, ומספר רב מכל מין, דבר שאין נותן להכחין כשהם באים
 ורב, ולמה לא הכניסו כולן כאחת — עדר סמוך לעור, כלי לחת רוח בין העדרים? כדי
 טביע — את — עיניו של רשע, שייראה לו הדורון גדול ביותר, לכן הרחיק בין עדר לעדר
 ג עיני' ורשעי עה"ת כאן, שרק כעבור עדר אחד מעליו אז יופיע מרחוק העדר הבא אחריו, וכך
 זע בכל פעם מממשך שירת הדורון, אתי למחסל, והוא אמר: "קבל" — עשו בא לגמור קבלת הדורון
 קבלת הדורון באמר עבד העדר הראשון, ומולך העדר השני מופיע למולו, והוא אומר לו "קבל
 אלו דורון, ושוכ — אתי למחסל, והוא אומר "קבל" — עשו בא לגמור קבלת הדורון
 העדר השני, ומולך העדר השלישי מופיע ואמר לו "קבל עוד אלו כדורון", וכן ככל עדר ועדר
 עה והופעה חדשה, כדי שיקבל הדורון כרצון, ושכך זעמו.

"ותעבור המנחה על פניו, ויחז פן מלחה החזא במתנה" — ולפי פשוטו בא הכתוב לומר
 לימי המנחה העבירה לפני יעקב לבדוק אם היא מסודרת ועזובה והולכת כראוי (ספורט עה"ת כאן).
 ישו: אם בא לומר שהוא לן בחור המנחה הריני יודע שהמנחה עוברת לפניו, ולא אמר "לפניו"
 "על פניו" — כמו "על אפיו", "על חמתו", כלומר: אף הוא בעקא — בצעאי, שהיה יעקב
 י בצער על הדבר שהוא צריך לשלוח מנחה לרשע הזה, להעביר רכוש כזה רב לידיו הטמאות של
 ר רשע.

forth." The holiness is not bestowed constantly, but only little by little, and sometimes the Light must also be held back.¹⁴¹
*Ohev Yisroel, Kedoshim (64a)*¹⁴²

GOOD AND EVIL

THE BAAL SHEM TOV:

One might wonder, [since at the end of the account of creation] the Torah states, "[And God saw all that He had made, and behold,] it was very good" (Genesis 1:31). Throughout the story of creation, it is also written many times, "[And God saw] that it was good."¹⁴³ In the Book of Deuteronomy, however, it is written, "Behold, I have set before you life and good, and death and evil" (Deuteronomy 30:15). [This would tend to indicate that evil also comes from God.]¹⁴⁴

The question then arises, from where did evil originate? The question then arises, from where did evil originate? The question then arises, from where did evil originate? The question then arises, from where did evil originate? The question then arises, from where did evil originate?

But the truth is that evil is also [actually] good. It is merely the lowest level of good. This is indicated in the *Zohar*, where the term "to evil" (*Mil'Ra*, מל'רא) is used to indicate the downward direction.¹⁴⁵ When it is involved in a sin, however, then it becomes true evil.

This is very much like a broom. When a broom is used to sweep the dirt out of a house, it is somewhat good. Even though it is on the lowest level, it is still serving a good purpose. But when this broom is used to beat a child who has done wrong, then it becomes truly evil.

*Tzava'ath HaRivash (p. 233)*¹⁴⁶

It is written, "And it was evening, and it was morning. [one day]"

(Genesis 1:5).
 The Midrash states: "It was evening"—these are the deeds of the righteous.¹⁴⁷

wicked—"and it was morning"—these are the deeds of the righteous.¹⁴⁷

2:37

141. This is the concept of "touching and not touching," above 1:12, 1:19. It is related to the idea of "running and returning," 1:17, 3:21, 3:27, 3:28, 3:29, 10:10.

142. For more details, see *Torath HaMagid I, Kedoshim (p. 165)*.

143. Genesis 1:10, 12, 18, 21, 25.

144. It is thus written, "I make peace and create evil" (Isaiah 45:7); see *Derech*

HaShem 1:5:8.

145. Cf. *Zohar* 1:49b.

146. Quoted in *Sefer Baal Shem Tov, Berasmitz* 78.

147. *Bereshith Rabbah* 3:8, 2:5.

ing:¹⁴⁸

My master, [the Baal Shem Tov] applied this to the following teaching:¹⁴⁸

There are four traits among those who give charity:

One wants to give, but does not want others to give. He begrudges others.

One wants others to give, but he himself does not want to give. He begrudges himself.

One wants to give and wants others to give. He is pious. One does not want to give, and does not want others to give. He

is wicked.

There is a well known difficulty with this teaching. How can we say that there are "four" traits among those who give charity? "when one of them is the individual who "does not give and does not want others to give"? How can we consider him among those who give charity?

[The Baal Shem Tov] clarified this for me... using the above Midrashic teaching.

The Midrash states: "And it was evening"—these are the deeds of the righteous. The wicked—"and it was morning"—these are the deeds of the two God]

The Midrash then continues, "I do not know which [of the two God] desires. But when it says, 'And God saw the light that it was good,' we see that He desires the deeds of the righteous" (Genesis 1:4).

This Midrash is extremely difficult to understand. How could anyone even begin to think that God desires the deeds of the wicked?

[The Baal Shem Tov] explained that he had learned [the meaning of this] from his master¹⁴⁹...

There is a use and advantage [even to evil]. It is thus written, "[The advantage of wisdom is from folly, like] the advantage of light is from darkness" (Ecclesiastes 2:13).

This means that the advantage of light is recognized as a result of darkness, and likewise, wisdom is recognized because folly exists.¹⁵⁰

Similarly, the advantage of the righteous is recognized because of a suffering, and memory because of forgetfulness.

and memory because of forgetfulness.

148. *Arooth* 5:15.

149. The Baal Shem Tov's spiritual master is said to have been Ahiyah HaShiloni, mentioned in 1 Kings 11:29, 14:2. See note 5:34. Ahiyah was from the generation of the Exodus, and was the teacher of Elijah. See *Baba Bathra* 121b; Introduction to *Yad, Zohar*

1:4b, 3:309a; *Zohar Chadash* 19a.

150. *Zohar* 3:47b. See note 2:37.

